

EN GAVE FRA DE DØDE TIL DE LEVENDE

Af Ole Jeppesen

Død og patologiske undersøgelser repræsenterer et dystert hjørne af virkeligheden. Men patologien kan også rumme nøglen til et længere og bedre liv. Forskerne i projektet SURVIVE har taget nøglen i brug i jagten på længere og bedre liv for psykisk syge.

Psykisk syge dør markant tidligere end ikke-psykisk syge. Og mange bliver efter obduktionen kategoriseret med etiketten ukendt dødsårsag. Men hvad dør de egentlig af? Og hvorfor dør så mange psykisk syge tidligere end andre?

De spørgsmål har en gruppe af landets førende retsmedicinere, kemikere og

molekylærgenetikere kastet sig over med forskningsprojektet "SURVIVE - lad de døde gavne de levende".

Forskerne har indtil videre indsamlet 500 vævsprøver fra afdøde, som enten er diagnosticerede eller formodede psykisk syge. Og de har indledt det følsomme arbejde med at tale med efterladte og bede

om deres samtykke til at lade prøver fra deres afdøde indgå i projektet. Her fik man første fingerpeg om, at forskergruppen havde fat i noget væsentligt:

"Vi er blevet fantastisk modtaget af de pårørende. 93 % af de adspurgte har indvilget i at deltage," fortæller forskningsleder, professor og vicesstatsobducent Jytte

Psykisk syge dør tidligere end andre. Forskerne i projektet SURVIVE undersøger hvorfor.

Retsmediciner Jytte Banner er leder af forskningsprojektet SURVIVE, der undersøger, hvorfor psykisk syge dør tidligere end andre.

Banner fra Retsmedicinsk Institut ved Københavns Universitet.

"Vi har af samarbejdet med de pårørende lært en masse om stadier i sorgbearbejdning, de pårørendes følelse af manglende opfølgning i forbindelse med dødsfaldet, deres ønske om at hjælpe andre og deres eget behov for at blive hørt. Det er en værdifuld erfaring, som vi vil få stor glæde af fremadrettet," bedyrer forskningslederen.

Pilen peger på hjertet

Nu hvor SURVIVE er i mål med indsamling af de 500 vævsprøver, og de første forskningsprojekter er kommet godt i gang, er resultaterne så småt begyndt at tikke ind:

"Helt overordnet kan vi fastslå, at 41% af dødsfaldene skyldes forgiftning primært af narkotika. Og at 21% dør på grund af hjertelaterede lidelser."

I forhold til den store gruppe psykisk syge, der dør af hjertelaterede lidelser, er der måske allerede brugbar viden på vej fra SURVIVE. For ifølge Jytte Banner kan overdosering af psykofarmaka være en vigtig del af forklaringen.

"Et af studierne, som i øvrigt allerede har vundet en pris ved en kongres i Stockholm, indikerer blandt andet, at koncentrationen af psykofarmaka kan være mellem fire og tyve gange højere i væv, eksempelvis i hjertet, end den er i blodprøver fra samme person. Det er væsentligt, fordi en af de kendte bivirkninger ved visse typer psykofarmaka netop er forstyrrelser i hjerterytmen. Det betyder, at blodprøver måske ikke bør anvendes som rettesnor med hensyn til dosering af

medicinen," siger professoren.

"Et andet af projekterne viser resultater, som tyder på, at psykofarmaka er direkte skyld i fedtophobning omkring hjertet - og at denne ophobning, eventuelt forstærket af yderligere indtag af psykofarmaka, også kan medføre hjerterytmeforstyrrelser," forklarer Jytte Banner videre.

Stoffer til eftertanke

Den anden store gruppe af psykisk syge, som er døde af narkotika, har også været genstand for SURVIVES forskningslup. Det er nok alment kendt, at mange psykisk syge kæmper med misbrug - men noget tyder på, antallet af dobbelt-diagnosticerede - altså psykisk syge med misbrug - ser ud til at være stigende.

"Vi kan se, at flere og flere psykisk syge dør ved ulykker forårsaget af narkotika. Ofte er der tale om dødsfald, hvor der inden vores undersøgelse ikke var mistanke om narkorelation. Det tyder på flere narkomaner blandt de psykisk syge end tidligere antaget - og spørgsmålet er derfor, om den behandlingsmæssige og præventive indsats er effektiv nok," fremhæver SURVIVES forskningsleder.

De foreløbige resultater af SURVIVES undersøgelser viser derudover, at en anelig andel af forgiftningsdødsfaldene blandt psykisk syge foregår med både psykofarmaka og metadon i blodet.

"Det vil jo sige, at personen på samme tid har modtaget psykiatrisk behandling og misbrugsbehandling fra to forskellige offentlige instanser. Denne person er senere afgået ved døden på grund af en

**GØR EN FORSKEL
BLIV FRIVILLIG
I BEDRE PSYKIATRI**

**VI ER MERE END 500 FRIVILLIGE
I 60 AFDELINGER OVER HELE LANDET
SE MERE PÅ BEDREPSYKIATRI.DK**

forgiftning som følge af at have indtaget to slags lægeordineret medicin. Det giver et billede af, at øget samarbejde og kommunikation i offentligt regi kunne være meget hensigtsmæssigt på dette felt,” lyder det fra Jytte Banner.

Politikerne kigger med

Forskningen er indtil videre planlagt til at fortsætte til og med 2020, men der kommer hele tiden nye idéer til. Næste skridt bliver at sammenligne data fra obduktionerne med data fra, da personerne var i live.

”På den måde kan vi forhåbentlig finde frem til en række livsstilsmarkører, som allerede da personen var i live, gav en pejling om dødelig kurs. Den viden vil fremover kunne bruges til at sætte tidligt ind, når disse særlige markører, symptomer, sygdomsmønstre med videre viser sig. Målet er naturligvis at kunne undgå den megen sygdom og for tidlig død blandt psykisk syge,” pointerer Jytte Banner.

Én ting er velunderbyggede forskningsresultater - noget andet er politisk bevågenhed og midler til handling.

”Vi oplever en stigende interesse fra po-

litikerne for vores forskning. Det virker heldigvis, som om interessen kommer af ægte interesse for en udsat befolkningsgruppe. Samtidig har udlandet fået øjnene op for projektet. Blandt andre canadierne er imponeret over metoden og grundigheden med hensyn til fastsættelse af dødsårsagen. Jeg er også selv ret stolt af projektet. Jeg tror ikke, at der findes noget lignende andre steder,” påpeger Jytte Banner.

Pårørende spiller en stor rolle

Forskningslederen er ikke i tvivl om, hvad pårørende til psykisk syge kan bruge den nye viden til:

”Jeg vil som altid opfordre de pårørende til at være aktive og følge med i behandlingen og sørge for sund kost, frisk luft og motion. Derudover er der bestemt god grund til at holde øje med et eventuelt sideløbende misbrug. Hvis den psykisk syge tillige er misbruger, er det en fornuftig idé, hvis den pårørende kan agere bindeled mellem behandlerne og sørge for, at alle ved præcis det samme. Og at alle kender til, hvordan den syge aktuelt har det,” lyder rådet fra professoren.

FAKTA OM FORSKNINGSPROJEKTET ”SURVIVE – LAD DE DØDE GAVNE DE LEVENDE”

Hvad drejer det sig om?

- At samle opkvalificeret viden om årsagerne til for tidlig død blandt psykisk syge.
- At bidrage til øget viden om betydningen af fedme, livsstil og medicinering.
- At forbedre forebyggelse og behandling af livsstilssygdomme.

Hvorfor?

- Fordi psykisk syge er en udsat gruppe, som har en markant øget risiko for sygdom og tidlig død. Skizofrene lever 20-25 år kortere end ikke-skizofrene.
- Fordi dødsårsagen reelt er ukendt for 15 % af alle dødsfald blandt psykisk syge.

Hvordan?

Ved forskellige undersøgelser af 500 allerede udtagne vævsprøver fra afdøde, der var diagnosticeret psykisk syge eller var formodet psykisk syge.

Hvem står bag?

De retsmedicinske institutter på Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet.

Tidshorisont?

Projektet blev sat i verden i foråret 2012, og indsamlingen af prøver foregik mellem 2013 og 2015. Siden da har forskellige forskere med forskellig agenda undersøgt vævsprøverne.

Output?

Løbende offentliggørelse af resultater i medicinske tidsskrifter og via universiteternes kommunikationskanaler.

Yderligere information?

Se projektets egen hjemmeside - retsmedicin.ku.dk/forskning/survive.